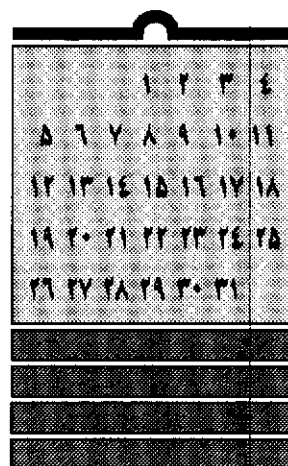

آیت الله مجتهد شبستری امام جمعه تبریز

مهندس عبدالملکی زاده استاندار آذربایجان شرقی

گزارش ماه

گزارش سمینار بررسی مشکلات و تدوین نظام صادراتی کشور در تبریز

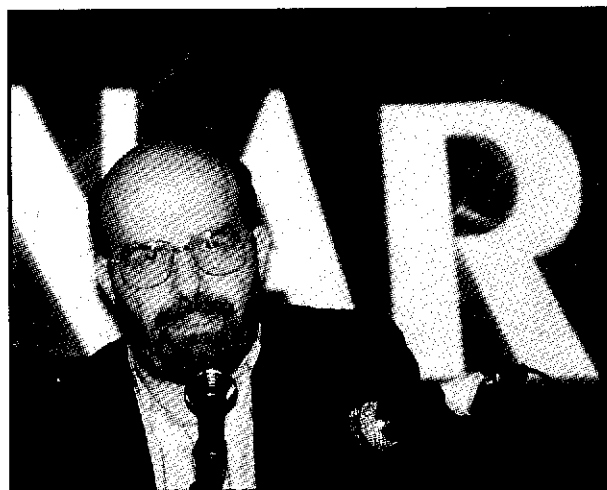
- وزیر کشاورزی :
در برنامه اول سهم صادرات کشاورزی به ۲۹ درصد از کل صادرات غیر نفتی رسید.
- دولت کشور را بیشتر از صادرات دوست دارد.
- رئیس کمیسیون صنایع مجلس :
باید از تمام مکانیسم‌های موجود برای توسعه صادرات کمک گرفت.
- باید به صادرات کالاهائی روی آوریم که در آنها دارای مزیت نسبی هستیم .

- امام جمعه تبریز :
ایران از نظر اقتصادی نیز باید در جهان اسوه و الگو باشد.
- باید به فکر گسترش و تنوع بخشیدن به صادرات باشیم.
- استاندار آذربایجان شرقی :
این باور در کشور ایجاد شده که می‌توان هر کالائی را صادر کرد.
- اینک در صنایع تبریز بحث استانداردهای ISO 9000 بصورت بحث‌رایج روز درآمده است .

گزارش سمینار مشکلات و تدوین نظام صادراتی کشور

گروهی از مدیران اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران و فعالان بخش خصوصی در آن حضور داشتند. تعدادی از نمایندگان مجلس شورای اسلامی، وزراء و بلندپایگان دولتی از جمله وزیر کشاورزی - مدیر کل گمرک جمهوری اسلامی ایران - رئیس کمیسیون صنایع مجلس به سمینار دعوت شده بود. وزیر بازرگانی که موفق به حضور در سمینار نشده بود، در آخرین روز سمینار در مراسم افتتاح نمایشگاه بین‌المللی تبریز شرکت و سخنرانی کرد. و به این ترتیب، به دنبال چند ماه تلاش و کوشش دست‌اندرکاران سمینار که زیر نظر آقای

تبریز یک بار دیگر بخواست. پایمردیهای مردم آذربایجان در برافکندن نظام استبدادی قاچار و در قیام مردانه برای استقرار رژیم جمهوری اسلامی در کشور چیزی نیست که بتوان آنرا فراموش کرد. احیای مجدد صادرات صنعت و هنر فرش، پس از دو جنگ خانمانسوز جهانی نیز موهون تلاشهای

دکتر کارنتری وزیر کشاورزی

مهندس خاموشی رئیس اتاق ایران

دکتر محمد باقر صدری استاد دانشگاه، فعالیت می‌کردند، سمینار با نظم و ترتیبی خاص و با دستور کار سنجیده و از پیش تنظیم شده شروع به کار کرد. آقای حاج رحیم صادقیان، رئیس اتاق تبریز از تأمین آسایش و رسیدگی به وضع استقرار بیش از ۲۵۰ نفر مهمانان سمینار و نظارت بر نظم و ترتیب جلسات سمینار، بنحوی که بتواند به نتایج مطلوبی دست یابد، دقیقه‌ای فروگذار نکرد.

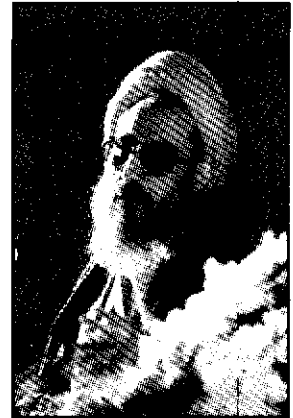
فداکارانه مردم تبریز است. این بار، و در روزهای ۲۱ و ۲۲ مردادماه ۷۴ تبریز شاهد برگزاری سمینار سراسری بررسی مشکلات و پیشنهاد تدوین نظام صادراتی کشور بود.

اتاق بازرگانی و صنایع و معادن تبریز با همکاری استانداری آذربایجان شرقی یک سمینار سراسری برگزار کردند که نمایندگان اتاقهای بازرگانی سراسر کشور و از جمله هیأتی مرکب از رئیس، نایب رئیس، دبیرکل، معاون، مشاوران و

- رئیس اتاق ایران: در آغاز برنامه اول، همانند امروز صدور بخشنامه‌ها و دستورالعملهای ضد و نقیض و پی‌درپی یک‌نوع سردرگمی برای صادرات فراهم کرده بود.
- موفقیت تثبیت نرخ ارز و انجام عملیات ارزی از طریق مکانیسم بانکی هنگامی سودمند است که جلوی قاچاق گرفته شود.

- رئیس کل گمرک: محمولات بازرگانان خوشنام را در محل ارزیابی می‌کنیم.
- اگر مدارک صادرکننده کامل باشد در کمتر از یک روز به او اجازه صدور می‌دهیم.

- رئیس مناطق آزاد و حراست شده: در حالی که رشد اقتصادی جهان در دهسال گذشته سالانه ۲/۹ درصد بوده رشد تجارت جهانی به ۶/۶ درصد در سال رسیده است.
- ما راه دیگری بجز توجه به افزایش صادرات غیر نفتی نداریم.
- در ۱۴ سال گذشته در برابر هر دلار صادرات غیر نفتی ۱۴ دلار واردات داشته‌ایم.
- تا ۱۳ سال دیگر نفتی برای صادرات نخواهیم داشت.

افتتاح سمینار و سخنان امام جمعه تبریز

سمینار با قرائت آیاتی چند از کلام‌الله مجید و نواخته شدن سرود جمهوری اسلامی افتتاح شد و حضرت آیت‌الله مجتهد شبستری نماینده ولی فقیه و امام جمعه تبریز، سخنرانی افتتاحیه سمینار را آغاز کرد.

ایشان پس از خوش‌آمدگویی به میهمانان سمینار از ارکان اقتدار ملی کشور سخن گفت و اثر ناشی از چند عامل زیر دانست:

- مسائل عقیدتی و ایده‌نولوژیکی.
  - رهبری الهی و شایسته
  - موقعیت جغرافیایی
  - نیروی انسانی جوان، تحصیل کرده و کارآمد
  - و سرانجام موقعیت اقتصادی جامعه
- وی سپس اشاره کرد: از نظر مسائل عقیدتی و ایده‌نولوژیکی، اسلام غنی‌ترین مکتب فکری و عقیدتی در جهانی است که خوشبختانه در سایه انقلاب اسلامی ما از آن برخورداریم. فقیه عادل که در رأس هرم ساختار جامعه قرار می‌گیرد، رهبری جامعه را بعهده دارد که ادامه رهبری رسول‌الله و ائمه اطهار است. کشور ما از نظر داشتن مواهب طبیعی بسیار ممتاز است و در سطح عالی قرار دارد. اگر بتوانیم امکانات بالقوه را به مرحله

فعلیت برسانیم، از این امتیاز درحد بالا برخوردار خواهیم بود. از نظر نیروی انسانی، امتی به پاخاسته و اینترگر و نیروئی بهتر از جوانان ایرانی در دنیا سراغ نداریم. می‌رسیم به اقتصاد که یکی از ارکان اقتدار ملی است. در این زمینه بطرفی می‌رویم که اقتصاد کشور ما از هر جهت شکوفا شود. مشکلاتی که بر ما تحمیل شده و یا از نظام گذشته به ارث رسیده و تحریم اقتصادی استکبار جهانی و سایر عوامل که دست به دست هم داده، نگذاشته است وضع اقتصادی ما به حد مطلوب برسد. باید در صدد باشیم آنها را رفع کنیم. ایران از نظر نیروی انسانی و جهات دیگر، اسوه و الگوست. از نظر اقتصادی هم باید الگو باشد. بشر فطرتاً بسوی مادیات و اقتصاد و بهبود زندگی حرکت می‌کند. در اسلام تنها مسأله عبادت و آخرت مطرح نیست. تأکید اسلام بر مسائل اقتصادی است. شما در قنوت نماز می‌گویید: "ربنا اتقانی الدنيا حسنه و فی الآخرة حسنه" بنابراین هم حسن معاش مطرح است و هم حسن معاد. اما در مورد موضوع این سمینار: مسأله صادرات در تمام دنیا از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و تمام کشورها تلاش می‌کنند از صادرات تک محصولی خارج شده و تنوع در صادرات ایجاد نمایند، زیرا اقتصاد تک محصولی - نوسانات ناخوش‌آیندی پیش می‌آورد و موازنه از دست می‌رود. در بعضی از کشورها روی یک محصول صادراتی بیشتر تکیه شده و آنها دچار نگرانی هستند، از جمله در مصر بر روی پنبه، در برزیل قهوه، در شیلی مس، در بنگلادش کف به صورت تکیه‌گاه اقتصادی درآمده و این کشورها دچار نوسانات شدید شدند و به‌جائی ترسیدند و ناچار درصدد تنوع بخشیدن به صادرات برآمدند. در ایران هم، چون سلاطین استقلال فکری نداشتند، تکیه روی صادرات نفتی بود. تسنها در دوران چهارساله حکومت امیرکبیر، او تلاش می‌کرد صادرات را تنوع

بخشد و با تأسیس دارالفنون رشته‌های تخصصی را بیشتر مطرح کرد و صادرات را توسعه داد و صنایعی را در نقاط مختلف کشور پایه‌گذاری کرد. در سده اخیر غالباً صادرات غیرنفتی رونق چندانی نداشت و تکیه روی تک محصولی نفت بود و اگر صادرات غیرنفتی هم داشتیم بسیار جزئی بود.

امام جمعه تبریز سپس افزود: به برکت نظام اسلامی در همه شئون تحول بوجود آمد و در این موضوع هم تحول ایجاد شده است. در برنامه پنجساله اول و بخصوص در برنامه پنجساله دوم در بخش نهم برنامه توسعه، ۳۴ بند راجع به تشویق صادرات و ایجاد تسهیلات لازم برای صادرکنندگان و تشویق صادرات غیرنفتی، آمده است.

ما در مهرماه سال ۷۲ در کمیسیون مجلس تصمیم گرفتیم که برای تدوین مقررات صادرات و واردات بیشتر روی صادرات کار کنیم و مواد متعددی پیش‌بینی شد. در لایحه بودجه اواخر سال ۷۳، بخش زیادی از مواد مربوط به تشویق صادرات است. در مورد محدود کردن واردات و توسعه دادن به صادرات باید کاری کنیم که به تولید داخلی لطمه وارد نشود به مصرف مردم هم لطمه وارد نیاید.

در اصطلاح اقتصاددانها، در اینجا مسأله درون‌گرایی و برون‌گرایی مطرح است، یعنی ما باید کاری کنیم که خودکفا باشیم. برای جایگزینی واردات خودمان تولیدات داخلی داشته باشیم. برون‌گرایی یعنی تولید برای صادرکردن و توسعه صادرات. ما در نظام اسلامی باید درون‌گرایی و برون‌گرایی اقتصادی را در نظر آوریم. کاری کنیم که خودمان تولید کنیم، چه در بخش کشاورزی و چه در بخش صنعت، ما باید بفکر گسترش صادرات باشیم. آن هم با تنوع کالاها. مهمترین خدمت به کشور واردکردن ارز است. ما باید مشکلات ارزی‌مان را خودمان حل کنیم. از یکطرف

تحریم اقتصادی، از یکطرف تعهدات ما به خارجها... اینها چگونه باید حل شود؟ حرکت آغاز شده، اما کافی نیست. در مجلس و دولت روی توسعه صادرات بسیار کار می‌شود. برای اولین بار در تاریخ ایران، سقف ارز صادراتی ما به بیش از ۴ میلیارد دلار رسید. در سه ماهه اول امسال ۵ درصد نسبت به مدت مشابه سال قبل رشد صادرات غیرنفتی داشتیم. در مسأله فرش تاحدی رکود پیش آمده است. ۳۰ درصد از تعهد ارزی فرش را، که ۱۰۰ درصد قراردادها بودند، تخفیف دادند و کارگشاست. باید صادرات غیرنفتی را شکوفا کنیم و یا اگر پیشنهادات تکمیلی در رونق صادرات هست ارائه شود. راجع به تسهیلات بانکی اگر صادرکنندگان مشکل قانونی دارند، باید گفت این مشکلات از نظر اجرائی است. متولی صادرات کشور که وزارت بازرگانی است و بانک مرکزی باید هماهنگ باشند. ارگانهائی که ذی دخل هستند، وزارت کشاورزی - صنایع و دیگر ارگانها که نقشی در صادرات دارند باید هماهنگ باشند. اگرما از یکطرف نرخ ارز را تثبیت می‌کنیم، این منافاتی با برنامه تعدیل اقتصادی ندارد. ما از نظر برنامه‌های مختلف، تعدیل اقتصادی را انتخاب کردیم ولی صلاح کشور ایجاب می‌کند که در زمانی نرخ ارز تثبیت شود. اگر در مورد فرش یا برخی کالاهای دیگر عوارض جانبی دارد باید آنرا حل کرد و این نکات مربوط به آئین‌نامه و مسئولان اجرائی می‌شود و مربوط به نظام قانونگذاری نیست.

امام جمعه تبریز در پایان سخنان خود، حاضران را به رعایت تقوی دعوت کرد و گفت: در کنار تجارتهای مادی و فعالیتهای اقتصادی، تجارت معنوی را فراموش نکنید. ارزشهای اسلامی را فراموش نکنید. قوانین اساسی و عادی همه الهام گرفته از خون شهید است. اسلام سعادت مادی و معنوی را باهم تضمین می‌کند

واقتصاد را هم موردنظر دارد. ایشان درخاتمه از دست‌اندرکاران سمینار تشکر کرد و برای ملت ایران آرزوی خیر و برکت نمود.

سخنان استاندار آذربایجان شرقی

پس از پایان سخنان امام جمعه تبریز، از آقای مهندس عبدالعلی زاده استاندار آذربایجان شرقی برای ایراد سخنرانی دعوت بعمل آمد. ایشان در سخنان خود گفت: امروز بجای مسأله جنگ، در کشور مسأله بازرگانی، تولید، توزیع و سازندگی مطرح است. خداوند تبارک و تعالی در آذربایجان شرقی امکانات فراوانی را در کنار هم چیده که می‌توانند نیازهای کشور را برطرف نمایند. استاندار از نماینده ولی فقیه و امام جمعه تبریز تقدیر و تجلیل نمود و گفت: شرایطی که اینک در کشور مطرح است شرایط ویژه‌ایست، مربوط به یک دوران تحول. حرکتی که در چند سال اخیر و پس از جنگ تحمیلی، بویژه در دوران برنامه پنجساله اول در کشور انجام گرفت. دست آوردهای متعددی داشته که مهمترین آنها ایجاد تفکر صادراتی است. این نحوه تفکر تولیدکننده و بازرگان را ملزم می‌سازد که علاوه بر بازارهای داخل، به فکر صادرات و بازارهای خارج هم باشد. در پایان

جنگ تحمیلی و در آغاز بحثهای صادراتی در هنگام تدوین برنامه پنجساله اول، حتی نمایندگان مجلس هم مطرح می‌کردند که ایران نمی‌تواند کالا به خارج صادر کند و تنها مزیت ما در صادرات غیرنفتی فرش است که رقیب بازار آن را به دست آورده‌اند و در بازار فرش هم موقعیت متزلزلی داریم. امید نداشتند جنس ایرانی در بازار خارج جایگاهی پیدا کند. اینک خوشبختانه این باور بوجود آمده که هر کالائی را می‌شود صادر کرد. به هر کالائی ایرانی می‌توان کیفیت مطلوب بخشید و آنرا صادر کرد و در بازار خارجی برای جایگاهی پیدا کرد. نیروهای صادرکننده بسته به استعداد و علاقه به صادرات به میدان کشیده شدند و امروز ما با صادرکنندگان یا تجربه و بازاریابانی روپرو هستیم که می‌توانند در بازارهای مختلف دنیا برای اجناس ما بازار پیدا کنند و اینها ارزشمندترین دست‌آورد حرکتیهای چند سال اخیر است. دست‌آورد دیگر، شناخت بازارهای جهانی و رفتار خاص آن بود. ما همیشه به بازار داخلی فکر می‌کردیم، مخصوصاً به محدودیت عرضه و وسعت تقاضائی که در زمان جنگ در کشور بوجود آمده بود. وقتی با بازارهای خارج روپرو شدیم، بحث کیفیت، بسته‌بندی، استانداردهای جهانی کاملاً مطرح شد و تولیدکنندگان و صادرکنندگان ما به این فکر افتادند که در تولید و بازاریابی باید بدنبال این مقوله‌ها باشند. بحث استانداردهای ISO 9000 امروز در کارخانه‌های تبریز بصورت بحث رایج و متداول جا افتاده است و واحدهای تولیدکننده ما به دنبال این هستند که خود را به این استانداردها برسانند و با این کیفیت تولید کنند. عملیات بانکی، بیمه، بورس و بازرگانی بین‌المللی مسائلی بودند که تقریباً برای بخش عظیمی از نیروهای بازار ما ناشناخته بودند. امروز اینها برای صادرکننده ما جا افتاده و آشنائی دارد که چگونه خود را با رفتار

بانکهای جهانی، بیمه بین‌المللی و بورسهای بین‌المللی تنظیم کنند و جنس خود را در چارچوب رفتارها به بازار عرضه کند. باید این باور متولد شود که توسعه صادرات ما با بازار داخلی منافات ندارد و ما نباید از ترس از دست دادن بازار داخلی یا متشنج شدن آن، صادرات را فراموش کنیم. اینها باهم تناقض ندارند، بلکه در کنار هم معنی پیدا می‌کنند. بازار صادراتی است که کیفیت را به بازار داخلی ما تحمیل می‌کند و باعث می‌شود کیفیت در بازار داخلی رشد کند. ما باید به دنبال تنظیم روابط بازار داخلی یا خارجی باشیم. باید باور داشته باشیم که ضمن رعایت حال مصرف‌کننده داخلی می‌توانیم در بازارهای جهانی سهم شایسته‌ای داشته باشیم.

استاندار آذربایجان غربی سپس به تشریح نکات اساسی و پیشنهادی پرداخت و گفت:

- تنظیم ساختار مناسب برای صادرات دائم و پایدار از جمله مسائلی است که باید در این سمینار بحث شود.
- نمی‌توان با تصمیمات چند ماهه به صادرات کشور تداوم داد.
- صادرات و حتی بازار داخلی باید به روابط و ساختار پایدار - حداقل پنجساله - متکی باشد تا بازتاب هر اقدامی روشن شود.
- تولیدکننده باید به تولید صادراتی فکر کند.
- مدیریت مالی کشور باید به تنظیم روابط مالی در داخل کشور بیندیشد بنحوی که این حرکت باعث تخریب روابط داخلی نشود. (در شرایط فعلی احساس می‌شود که در بعضی موارد سیاست‌گذاران و مدیران مالی کشور که نمی‌توانند رفتارهای مالی ناشی از صادرات را تنظیم کنند می‌خواهند صادرات را تعطیل کنند)
- تنظیم سیاستهای تشویقی از اهم مسائلی است که باید بطور جدی به آن

فکر شود.

- دخالت صادرکنندگان در تصمیم‌گیری برای صادرات از مسائل مهم بشمار می‌رود. دولت باید از تجربه صادرکنندگان کمک بگیرد.
- تنظیم اطلاعات باید بر مبنای حمایت از صادرکنندگان باشد.
- تنظیم سهمیه صادراتی برای استانها و وزارتخانه‌ها بجای سهمیه ارزی برای واردات باید در مدنظر باشد.
- پیشنهاد می‌کنم برای صادرات کشور هم سهمیه‌بندی استانی کنیم تا روشن شود رقم ۲۷ میلیارد دلار موردنظر برنامه دوم از کدام بخشها و از چه استانهای باید بدست آید. ما در آذربایجان شرقی ۷ میلیارد دلار از این رقم را تقبل کردیم. اما هیچکس از ما نپرسید چرا و چگونه می‌خواهید به این رقم برسید.
- باید از مدیریتهای بخش بخواهیم که سهمیه و وظیفه خود را در صادرات انجام بدهند.

سخنان وزیر کشاورزی

پس از سخنان استاندار آذربایجان شرقی، از آقای دکتر کلانتری وزیر کشاورزی درخواست شد سخنان خود را ایراد کنند. ایشان در مورد جایگاه بخش کشاورزی در صادرات غیرنفتی طی برنامه اول گفت: در برنامه اول برای صادرات بخش کشاورزی ۸۱۴ میلیارد ریال پیش‌بینی شده بود که معادل ۳ میلیارد و ۴۵ میلیون دلار بود و در عمل به ۳ میلیارد و ۴۵۵ میلیون دلار رسیدیم که ۱۲/۵ درصد از برنامه پیشی گرفته است. ۷۶ درصد از صادرات بخش کشاورزی را محصولات باغبانی و بقیه را خاویار و فرآورده‌های جنگلی و مرمتی تشکیل می‌داد. در برنامه اول پیش‌بینی شده بود که ۱۷ درصد از صادرات غیرنفتی را فرآورده‌های کشاورزی تأمین کند که در عمل این رقم به ۲۹ درصد رسید که ناشی از دو عامل بود: یکی افزایش صادرات

بخش کشاورزی و دیگری نرسیدن صادرات دیگر بخش‌ها به حد پیش‌بینی شده در برنامه. در برنامه دوم کل صادرات نفتی و غیرنفتی ۱۰۰ میلیارد و ۱۸۲ میلیون دلار پیش‌بینی شده است که از این مقدار ۷۲ میلیارد و ۶۵۵ میلیون دلار مربوط به فرآورده‌های نفتی و وابسته به نفت و ۲۷ میلیارد و ۵۲۷ میلیون دلار مربوط به صادرات غیرنفتی است. براساس پیش‌بینی برنامه دوم برای صادرات مواد نفتی سالانه ۳/۴ درصد رشد و برای صادرات غیرنفتی سالانه ۸/۴ درصد رشد در نظر گرفته شده است. در این برنامه ۲۲/۷ درصد از صادرات غیرنفتی به بخش کشاورزی اختصاص داده شده است. یعنی باید معادل ۶ میلیارد و ۲۳۷ میلیون دلار محصول کشاورزی صادرات کنیم که حدود ۴ میلیارد و ۴۰۰ میلیون دلار آن را فرآورده‌های باغبانی تشکیل می‌دهد که بیش از ۷۰ درصد صادرات این بخش است.

وزیر کشاورزی در دنباله سخنان خود گفت: تا بحال توانسته‌ایم موافقت مسئولان را به این نکته جلب کنیم که خودکفایی تجاری را بتدریج جایگزین کنیم. باید به سمت خودکفایی تجاری برویم و از طریق تولیداتی که مزیت نسبی آنها در جهان داریم، برنامه‌ریزی کنیم. ما گندم را به عنوان محصول استراتژیک پذیرفتیم که در هر شرایطی برنامه‌ریزی کنیم. باقی محصولات را بر مبنای مزیت‌های نسبی که در بازارهای جهانی داریم گذاشتیم. توافقهایی که در یکی دو سال گذشته در جوامع جهانی بوجود آمده، و نیز شرایط اقلیمی، این اجازه را به ما می‌دهد که با اصلاح نظام کشت، درآمدهایی بمراتب بالاتر کسب کنیم.

وزیر کشاورزی اضافه کرد: یکی از مشکلاتی که در گذشته داشتیم، باقیمانده سموم در فرآورده‌های کشاورزی بود که اینک با جلوگیری از مصرف بی‌رویه سموم

و آموزش سریع و صحیح زارعین به حدود ۶۰ درصد سه سال پیش تقلیل یافته است. در حال حاضر بیش از یک سوم محصولات باغبانی، ضایع می‌شود و کل صادرات محصولات باغبانی کشور کمتر از ۲ درصد تولید است. به این ترتیب، صادرات محصولات کشاورزی هیچ‌گونه تأثیری نمی‌تواند در عرضه آن در داخل کشور داشته باشد.

وزیر کشاورزی در اینجا به سیاست وزارت بازرگانی اشاره کرد و گفت: با وجودی که وزارت بازرگانی به این آمار و ارقام رسیده، یا کوچکترین تحولی در بازار داخلی، بلافاصله اولین کاری که می‌کند، ممنوع کردن صادرات است! نظام کشت ما تابعی خواهد بود از بازارهای جهانی، هر قدر خودمان را از بازارهای جهانی دور نگهداریم باز هم نمی‌توانیم در تصمیم کشاورز برای کشت محصول مورد نظرش تغییری بوجود آوریم مگر اینکه بخود بقبولانیم کاهش تولید داشته باشیم. کشاورزی ما بتدریج رشد می‌کند و یکی از دلایل آن سیاست‌های اقتصادی است که جناب آقای هاشمی ریاست جمهوری در ۵-۶ سال گذشته به اجرای آن پرداختند. یا توجه به مزیتی که در این بخش داریم قطعاً این رشد ادامه پیدا خواهد کرد.

وزیر کشاورزی در پایان سخنانش گفت: ما صادرات را برای کشور می‌خواهیم. دولت مخالف صادرات غیرنفتی نیست. همه چیز را برای کشور می‌خواهیم. در بعضی مواقع مجبورید سیاست‌های کوتاهی را خلاف آنچه به آن اعتقاد دارید اتخاذ کنید. فرضاً ما نمی‌خواهیم جنگ کنیم. لیکن اگر جنگی بر ما تحمیل شود نمی‌توانیم بگوئیم جنگ نمی‌کنیم. گاه بر اثر فشارهایی که وارد می‌شود، مسئولان ناچارند تصمیماتی بگیرند و از متلاشی شدن اقتصاد جلوگیری کنند. سیاست‌های صادراتی اصل است. هر جا برسیم، دولت کشور را بیشتر از صادرات دوست دارد و آنجا که می‌رسیم مرزها جدا می‌شود.

دولت در خدمت شماست.

سخنان

رئیس کمیسیون صنایع مجلس شورای اسلامی

پس از سخنان وزیر کشاورزی، از آقای هاشمی رئیس کمیسیون صنایع مجلس شورای اسلامی دعوت شد برای ایراد سخنرانی به پشت تریبون بیایند. ایشان در ابتدای سخنان خود اظهار داشت: لازم می‌دانم تبصره ۲۵ قانون برنامه را بطور خلاصه بیان کنم. اولین بند تبصره می‌گوید: در آغاز هر سال وزارتخانه‌های صنعتی - کشاورزی - بازرگانی و جهاد سازندگی مکلفند فهرست کالاهای کشاورزی - صنعتی و دامی خود را که دارای مزیت‌های نسبی هستند برای صادرات مشخص و اعلام کنند. صندوق ضمانت صادرات از مرکز توسعه صادرات ایران منفک شود و بصورت شرکت دولتی درآید، برای این که بتواند به بخشهایی که شرکت‌های بیمه نمی‌توانند پوشش صادراتی بدهند، کمبودها را جبران کند. یا مثلاً بر پائی نمایشگاه تخصصی صادرات را الزامی کرده، که با هماهنگی قبلی مرکز توسعه صادرات ایران انجام شود. حدود فعالیت‌های بخش‌های دولتی، تعاونی، خصوصی، در زمینه صادرات را با توجه به خط مشی‌های برنامه تعیین کند و جهت تصویب به مجلس شورای اسلامی بفرستد. زیرا باید مشخص شود کی چقدر صادر کنند. باید حدود فعالیت‌های هر بخش را مشخص کنیم. گمرکات کشور باید برای صادرات تجهیز شود. قبل از انقلاب تمام کار گمرکات، بر مبنای واردات بود. در قانون به صراحت آمده گمرکات باید تجهیز شود که زمینه و تسهیلات را برای صادرات فراهم کند. پیش‌بینی شده که شرکت‌های دولتی امکانات حمل و نقل خود را برای کالاهایی که قرار است صادر شود، اولویت بدهند. همچنین بازپرداخت حقوق

گمرکی و سود بازرگانی اخذ شده از مواد اولیه و قطعات یدکی وارداتی برای تولید کالاهایی که قرار است صادر شود، پیش‌بینی شده است.

آقای هاشمی در قسمتی دیگر از سخنان خود گفت: ایجاد مناطق حراست شده می‌تواند تسهیلات لازم را در مرزهای مختلف کشور، در جاهایی که لازم هست، برای صادرکننده فراهم سازد. حتی پیش‌بینی کرده‌ارز تنخواه‌گردان صادراتی را توسط بانک توسعه صادرات در اختیار صادرکننده قرار دهد. پیش‌بینی کرده سود بانک توسعه صادرات طوری باشد که مجدداً به صادرکننده به عنوان وام و تسهیلات بانکی برگشت داده شود. اینها چار چوبهائی است که در برنامه پنجساله دوم مشخص شده است.

بنظر من لازم است دولت تمام مکانیزم‌های اجرایی را که به تحقق این اهداف کمک می‌کند پیاده کند. چه، در قالب دستورالعمل‌ها، بخشنامه‌ها و غیره تکلیف صادرکننده باید مشخص شود. یعنی مسیر و بستر لازم برای صادرکننده باید فراهم شود تا بتواند کالاهایی را که دارای مزیت نسبی هستند، صادر نماید. البته باید متذکر شوم کار صادرات اصولاً کار بسیار سختی است، بخصوص در دنیای امروز که رقابت جهانی بسیار بسیار فشرده است و بازاریابی تخصصی هر روز در حال پیشرفت است. بعضی‌ها معتقدند سرعت مبادله اطلاعات اکنون از تکنولوژی کامپیوتر هم جلوتر است و اینقدر رقابت شدید است که هر روز دنبال راه حل جدید هستند تا بازار را حفظ کنند. و با بازار جدید برای خود فراهم کنند. در این جهان فشرده ما مجبوریم خود را به دانش روز مجهز کنیم و اگر مجهز نباشیم با روش‌های سنتی نمی‌توانیم وارد بازارهای بسیار تخصصی دنیا شویم. راهی جز این نیست که اهداف و خط مشی‌های تبصره ۲۵ قانون برنامه دوم در قالب مکانیزم‌های اجرایی سریعاً تهیه و

تصویب شود و در اختیار صادرکنندگان قرار گیرد.

ناطق در ادامه سخنان خود گفت: هر چیزی را نباید صادر کرد، باید مزیت نسبی پیدا کنیم و به بنیمن چه بازارهایی برای آن می توانیم بیابیم. برای مثال اگر کارخانه سنگبری احداث کنیم و سنگ را با کار انجام شده روی آن صادر کنیم نه تنها ارزش افزوده بالایی دارد، بلکه از حیف و میل بیت‌المال کشور جلوگیری می‌کند. در برنامه اول ۱۹۷۲ میلیارد دلار برای صادرات غیرنفتی پیش‌بینی شده بود، ثابت شده موفقیت توسعه صادرات به مراتب بیشتر از جایگزینی واردات می‌باشد. بر همین اساس در برنامه ۵ ساله دوم ۲۷ میلیارد و ۵۲۷ میلیون دلار برای صادرات غیرنفتی پیش‌بینی کرده‌اند (یعنی حدود ۵/۶ میلیارد دلار برای هر سال).

آقای هاشمی پس از برشمردن پاره‌ای از مشکلات صادرکنندگان، به جمع‌بندی نظرات خود پرداخت و گفت: اگر درست عمل کنیم یقیناً می‌توانیم بخشی از بازارهای کشورهای در حال توسعه و خاورمیانه را بخود اختصاص دهیم.

سخنان آقای مهندس خاموشی رئیس اتاق ایران

آقای مهندس خاموشی رئیس اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران و نماینده مردم تهران در مجلس شورای اسلامی که سخنرانی خود را بعلت تنگی وقت از صبح به بعد از ظهر موکول کرده بود، در ابتدای سخنان خود به سیاست ارزی اخیر دولت اشاره کرد و گفت: سیاستی از طرف دولت برای تثبیت نرخ ارز و کنترل آن در ماه خرداد اعلام شد. بعقیده من خود آگاه یا ناخودآگاه، علت این تصمیم آنطور که باید واضح و آشکار در محافل و مباحث ذکر

نمی‌شود، عدم ذکر علت باعث می‌شود که در جریان اجرای این سیاست اشتباهاتی رخ دهد که اصل سیاست را با مشکل روبرو کند. در سال اول برنامه پنجساله اول توسعه اقتصادی، به رغم تصمیمات و مصوبات برنامه که هدف واضح و آشکار آن توسعه صادرات غیرنفتی بود، سیاستهای جاری کشور در آن زمان برای پیمان سپاری و همچنین قیمت‌گذاری و برخورد با صادرات نفتی، رسیدن به این هدف را مشکل کرده بود. جلسات عدیده‌ای در این محافل برگزار می‌شد که چه کنیم جلوی این یا آن صادرات را بگیریم. همانند امروز، هر ۱۵ روز یا هر دو ماه یکبار بدنه اقتصادی و صادرات کشور مواجه می‌شد با یک سری از آئین‌نامه‌ها و بخشنامه‌های جدید که کلاف سردرگمی برای صادرات ایجاد کرده بود. شخصی اول اجرائی مملکت، بیش از همه از این موضوع رنج می‌کشیدند، در جلساتی که در حضور ایشان تشکیل می‌شد، گاهی با حالت التهایی با مسأله برخورد می‌کردند که چرا نمی‌توانیم روند صادرات غیرنفتی را روان و آسان کنیم؟ تا اینکه این آوازه از اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران آغاز شد که: مگر نه اینست که سیاست تعدیل اقتصادی و سیاست بازار را برنامه تدوین کرده و جزو سیاستهای هدف دار کشور قرار گرفته؟ اگر چنین است پیمان یعنی چه؟ اگر قرار است شما به هر متقاضی ارزی با توجه به سیاست سه نرخی ارز، ارز متقاضی را در قالب ۷ تومان یا ۶۰ تومان یا ۱۴۵ تومان، به هر مقداری که می‌خواهد بدهید و مسافر را آزاد کردید هر مقدار ارز که می‌خواهد با خودش ببرد و هر قدر ریال که می‌تواند با خودش بیاورد، پیمان برای صادرات یعنی چه؟ زمانی که این صحبت را کردیم مخالفان زیاد بودند. از وزیر دارایی وقت گرفته تا بانک مرکزی و سایر وزرا، همه مخالف این جریان بودند. اما چون اراده ملی بر این قرار گرفته بود که همه افکار را در خدمت

سیاستهای اقتصادی بکار گیرند، تلخی پیشنهاد ما باعث نمی‌شد که ما را در جلسات مختلف دعوت نکنند. یادم هست در دفتر آقای نوربخش که آنزمان وزیر دارایی بودند و نهایتاً مسئولیت بردوش ایشان بود، گفتیم جلسه‌ای بگذاریم و مشکل را حل کنیم، شش جلسه تنها در حضور ایشان برگزار شد که در هر جلسه‌ای که شرکت می‌کردیم نسبت به جلسه قبل نرمتر شده بودند. تا اینکه به جلسه شورای عالی صادرات رسیدیم، قبل از اینکه جناب آقای رئیس جمهور وارد شوند آقای عادل رئیس بانک مرکزی اعلام کرد: امروز می‌خواهیم این مطلب را مطرح کنیم که پیمان ارزی ملغی شود. آقای رئیس جمهور تشریف آوردند، مسأله اول به دوم کشید که پیشنهاد شد با توجه به اینکه مزیت اقتصادی داریم و با توجه به صف گیری‌هایی که داریم، برای رسیدن به اهداف صادرات غیرنفتی پیشنهاد می‌کنیم پیمان ارزی صادرات برداشته شود تا تمام نیازها از بین برود. پیمان برداشته شد و سرعت صادرات غیرنفتی رشد غیرقابل پیش‌بینی یافت و به آنجا رسید که تا سال قبل به ۴/۴ میلیارد دلار رسید. و این آمار رسمی بود. ماهیچه عقیده داشتیم صادرات واقعی بین ۳ تا ۴ میلیارد دلار بیش از رقم ثبت شده در آمارهای گمرکی بوده است. حال ممکن است در ذهن بعضی از حضار این نکته غلبان کند که: معلوم شد این آفت را چه کسی به جان اقتصاد مملکت انداخت. اما این آفت نبود، این برکتی بود برای تسحرک اقتصاد مملکت. اما همین پیشنهاددهندگان از سه سال قبل که آمار واقعی صادرات را ذکر می‌کردیم و می‌گفتیم که ارز صادرات کشور در جهت خلاف سیاستهای بازرگانی مصرف می‌شود و باید جلو این امر را بگیریم، همه جا از سوی دست اندرکاران اعلام می‌شد که: سیاست پولی و ارزی کشور تنها مشکل گشای اقتصاد کشور نیست، حتماً باید سیاستهای بازرگانی کشور در خدمت

قرار بگیرد تا بشود جریان را کنترل کرد. اما طرفداران سیاست تعدیل اقتصادی عنوان می‌کردند که ارز هم یک کالا است و باید به عرضه و تقاضا واگذار شود تا قیمت اصلی خود را پیدا کند. مدیریت ارز با سیاستهای تعدیل اقتصادی همگن نیست. آیا می‌دانید بعضی کالاها با بعضی توانهای خرید موجود است که سقفی برای قیمت ارز برای آنها متصور نیست؟ آیا در نظر گرفته‌اید که برای این نوع کالاها هر چقدر هم که قیمت ارز بالا برود تقاضا در جامعه از بین نخواهد رفت؟ مقامات بانک مرکزی آمدند سیاستی را بخرج دادند به عنوان تزیین به بازار برای پائین نگهداشتن قیمت ارز. این تزیین را با مقدار کم شروع کردند تا متأسفانه به سقف سالانه ۳ میلیارد دلار رسید. یعنی این مبلغ را روانه بازار قاچاق ارز در خیابان اسلامبول و فردوسی کردند. بعد به تجربه دریافتند راه گشاینست و نرخ ارز کشور ما را هر روز صبح بازار دبی تعیین می‌کند. ما با هماهنگی که با هیأت دولت انجام دادیم، وزیر کشور را هم به مجلس فراخواندیم و خواستیم دولت در مورد جلوگیری از قاچاق بصورت حاد عمل کند. این مسأله یک افیون اقتصادی و اجتماعی شده بود. اولین اقدام کاهش نرخ ارز این شد که ما مشاهده کردیم نرخ دولت با بازار آزاد منطبق شد و در مواردی در بازار آزاد زیر ۳۰۰ تومان خرید و فروش می‌شد. این سیاست اعلام شده چهار فراز دارد: اول اینکه نرخ ارز صادراتی حداقل برای یکسال تثبیت شود بانرخ ۳۰۰ تومان. دوم اینکه کلیه صادرکنندگان اجبار داشته باشند با سپردن پیمان نامه ارزی، ارز خودشان را به بانک ارائه دهند. سوم اینکه دولت نیاز ارزی واحدهای تولیدی را تأمین کند و ارز لازم را به آنها تخصیص دهد، چهارم مبارزه با قاچاق در تمام ابعاد آن صورت گیرد. اینکه چه باعث شد که نرخ بازار آزاد با نرخ اعلام شده دولت چنین نزدیک شود و کدامیک از

کاهش تشریفات صادرات و مراحل اجرایی بود که در ملاقات اخیر با ریاست جمهوری گزارش مفصلی از مسائل و مشکلات گمرک خدمتشان عرض کردم و ایشان مجدداً بر تسهیل بیشتر در مسیر صادرات به بنده تأکید فرمودند. نکته‌ای که وجود دارد اینست که گمرک به عنوان یک دستگاه صرفاً اجرایی و براساس قانون امور گمرکی و قانون مقررات صادرات و واردات و دستورالعملها و مصوبات هیأت دولت باید انجام وظیفه کند و به عنوان چشم دولت حاضر و ناظر باشد، و به مفهوم دیگر در زنجیره تجارت خارجی نقش آخرین حلقه را باید ایفا کند.

ما امروز برای بازرگانان خوشنام، با همکاری اتحادیه‌ها حتی محمولاتشان را در محل ارزیابی می‌کنیم تا مجبور به تخلیه و بارگیری مجدد نشوند. اما چه کنیم که طیف صادرکنندگان نامحدود

کردند که چرا این کار انجام نمی‌شود. امیدوارم برای جبران نارسائی سیستم وصولی مالیاتی، فشار را بر روی کارخانه‌های تولیدی و برصادرات فوق‌العاده نکنند که حالت انفجار و تعطیل کارخانه‌ها بوجود خواهد آمد. امید دارم مسئولان این نکته را دریابند که اگر چرخ تولید در حرکت باشد می‌توانند مالیات عقب افتاده را وصول کنند نه اینکه کارخانه را ببندند.

سخنان آقای وهاجی رئیس کل گمرک ایران

آقای وهاجی رئیس کل گمرک ایران در سخنرانی خود گفت: در شروع کار بنده در گمرک از جمله مسائل متعددی که به آن رسیدیم دو موضوع محوری بود که به این سمتار هم ارتباط پیدا می‌کند. یکی بحث

می‌کنیم که دردل این قانون یا تصویب‌نامه نامه دولت احتیاج به ۵-۶ بخشنامه و آئین‌نامه دارد. قبل از اینکه بخشنامه‌ها و آئین‌نامه‌ها صادر شود دولت قانون را ابلاغ می‌کند و می‌گوید از امروز قابل اجراست. سه ماه از قانون می‌گذرد هنوز آئین‌نامه اجرایی آن ابلاغ نشده است.

حالا به هر طریق - با تأخیر - کمیته نرخ‌گذاری درست شده است. مبنای نرخ‌گذاری چیست؟ چه روشی معقول‌تر از اینست که شما بگوئید قیمت داخلی کالا را تقسیم بر ۳۰۰ کرده، نرخ ارزی آنرا تعیین کنید؟ ما از صادرکننده چه می‌خواهیم؟ فراموش کردیم که در تمام کشورهای صنعتی جهان قیمت صادراتشان کمتر از قیمت داخلی‌شان هست. یعنی همه کشورهای صادرکننده جهان از مصرف داخلی سوسید می‌دهند به صادرات. ما می‌گوئیم مبنای سیستم نرخ‌گذاری یا سیاستهای جدید نمی‌خواند و باید اصلاح شود و حداقل اینکه سریعاً برسند به این نکته که اختلاف برطرف شود و قرار را براین بگذارند که مبنای نرخ‌گذاری بشود قیمت داخلی تقسیم برنرخ ارز. البته این برای کلیه کالاها امکان ندارد و اگر برای کالاهای صنعتی می‌خواهیم وارد بازار خارج شویم باید برویم بطرف ارزیابی کالا چون صادرات مشکل‌تر از اینهاست. اگر ما حیات خود را در صادرات غیرنفتی و شکوفائی صنعتی را درحیات این نوع صادرات می‌دانیم و حیات اقتصادی را در شکوفائی تولیدی می‌بینیم، چاره‌ای جز اتخاذ این روش نداریم. در حال حاضر مدت برگشت پیمان ارزی مشکل صادرات است اما در کنار اینها امیدوارم دستگاههای اجرایی ما به دستورالعمل‌ها درست عمل کنند. چهار سال است قانون بانکی، اجازه دارد و باید LC را که در مقابل کالاها باز می‌شود، در سیستم بانکی نقد کنند. لااقل ۵-۶ بار مطرح کننده این مسأله خودم بودم و جناب رئیس جمهور از سیستم بانکی مواخذه

سیاستها اصلی بوده، برداشتها متفاوت است. گروهی مثل من براین عقیده‌اند که عامل اصلی مبارزه با قاچاق است که یعنی به حداقل رساندن تقاضای ارز از بازار آزاد است. یعنی تقاضای ارز را در بازار آزاد، در محدوده سیاستهای بازرگانی خلاصه کردن، همین چند روز شنیده شد قیمت ارز در بازار آزاد ترقی کرد، تحقیق کردیم، متأسفانه افیون قاچاق دوباره شروع به فعالیت کرده و مذاکرات آغاز شده است. راه عراق باز شده، مبادلات با عراق را دارند انجام می‌دهند. اطلاع دارم که با تولید ۲۵ هزار تن زیره که ۹۵ درصد آن صادر می‌شود، آنچه در گمرک ثبت شده یک دهم تولید هم نیست. پس تمام زیره قاچاق می‌رود. تولید زعفران، ۶ هزارتن است که آمار ثبت شده گمرک به ۶۰۰ تن نیز نمی‌رسد، بقیه قاچاق می‌رود. مسأله دیگر سررسیدن موعد پیمانهاست و عدم توازن پیمانها با مقدار واقعی صادرات مشکل آفرین شده است. قراربود به واحدهای تولیدی به اندازه رفع احتیاجشان ارز تخصیص بدهند. گفتند ۳ میلیارد و ششصد میلیون دلار در مقاطع یک ماهه، یعنی هرماه ۱۴۰ میلیون دلار ارز به صنایع تخصیص خواهند داد که عملاً چنین نشد. قسمت اولش را دادند، قسمت دوم می‌بایست ۱۵ تیر پرداخت می‌شد که تا نیمه مرداد پرداخت نشده بود. قسمت سوم که مهمتر از قسمت‌های دیگر است و در قانونگذاری ما یک اپیدمی (بیماری مسری) بشمار می‌آید، از مجلس شروع می‌شود به هیأت دولت می‌رود و در وزارتخانه‌های ما حاکم است. در همه جای دنیا قانونی که می‌خواهند وضع کنند اول خود قانون، بعد آئین‌نامه‌های اجرایی آن، بعد بخشنامه‌ها و روشها همه را تنظیم می‌کنند آنگاه قانون را ابلاغ می‌کنند و اجرای آن بسته به ماهیت قانون یک ماه یا دو ماه بعد صورت می‌گیرد، ما این اپیدمی را داریم که امروز این قانون را وضع می‌کنیم، آنرا ابلاغ

است و به تعداد افراد انگشت شمار خوشنام محدود نیست و ما هم می‌باید در قالب وظیفه و نظارتی که در این زنجیره بعهده داریم، کنترل کنیم. اگر صادرکننده‌ای کالایی را در گمرک وارد می‌کند اما مجوز استاندارد و قرنطینه ندارد ناچار باید کالایش را در گمرک نگهداریم تا اسنادش را تکمیل کند. من به شما اطمینان می‌دهم کسانی که کارشان درست است و اسناد کامل ارائه کنند کمتر از یک روز اجازه صدور به کالایشان بدهیم. کالاهای فسادپذیر را معمولاً در محل ارزیابی می‌کنیم. حتی در انبار صاحب کالا، مگر اینکه ما صادرکننده را نشانیم. نکته دومی که اشاره کردم مربوط به کاهش مراحل کنترلی در امر صادرات است. ماهرکاری که انجام می‌دهیم بروفق قانون است. بحث ترازیت کالا را گمرک حل کرد و با بخشنامه‌ای که صادر کرد توانست برای تردد محصولات متعدد ترانزیتی اجازه ورود و خروج کالا را به همراه کامیون یا هر وسیله نقلیه‌ای بدهد. در قانون امور گمرکی بایستی عین تشریفات واردات را برای صادرات اعمال کنیم. اما این کار را با بخشنامه‌ای که صادر کردیم لغو کردیم و به عنوان اصلاح قانون امیدواریم مراحل خود را بسرعت طی کند.

یک نکته دیگر، بحث آمار است. به شما این وعده را می‌دهم که در آینده‌ای نه چندان دور سیستم اجرایی گمرکات و پردازش آماری گمرک را مکانیزه بکنیم و امیدوار هستیم که در سال آینده شاهد این تحول باشیم. دو نکته را هم تذکر دهیم: نخست اینکه در امر صادرات و واردات باید به صورت غیر متمرکز عمل کنیم تا گمرکات بدون نیاز مراجعه به مرکز کار خودشان را انجام دهند. نکته دوم اینکه در حالی که ۷-۸ سال پیش بودجه کشور استانی شده است چه اشکالی دارد سهمی از ارز استحصالی صادرکنندگان هراستان به همان استان تخصیص داده

شود تا هر استان در زمینه کالایی که صادر می‌کند شکوفا شود. البته باید مجوز را از مجلس شورای اسلامی تحصیل کنیم.

سخنان رئیس

مرکز توسعه صادرات

آقای سعیدلو رئیس مرکز توسعه صادرات (که معاونت صادراتی وزارت بازرگانی را هم بعهده دارد) در سخنرانی خود هدفها و فعالیت‌های صادراتی کشور را تشریح کرد و آماری مبنی بر پیشرفت صادرات کشور طی سالهای اخیر ارائه داد.

سخنان معاون

رئیس جمهور و رئیس

سازمان مناطق آزاد و

حراست شده کشور

آقای الویری رئیس سازمان مناطق آزاد و حراست شده کشور در سخنرانی خود اظهار داشت: امیدوارم این سمینارها بتواند اثر تعیین کننده‌ای در رشد صادرات

غیرنفتی داشته باشد. ایشان سپس گفت: من فقط می‌خواهم به توسعه اقتصادی کشورمان اشاراتی داشته باشم، به نقش صادرات و اینکه آیا میتوان به دلایل اقتصادی یا سیاسی و یا موارد و مسائل دیگر، صادرات را تعطیل کنیم؟ سپس به مناطق آزاد و حراست شده که مسئولش هستم اشاره‌ای خواهم داشت.

نامبرده در اهمیت صادرات گفت: توسعه صادرات یک انتخاب نیست که در مقابلش انتخابهای دیگر وجود داشته باشد یا اگر این راه را نترفیم راههای دیگری هم برای ما باز باشد. برای اینکه به این مساله با عدد و رقم بپردازم گزارشی را که گات در مورد حجم تجارت جهانی منتشر کرده عرض می‌کنم. در ۱۹۸۲ حجم تجارت جهانی ۲۲۸۴ میلیارد دلار بوده است. در ۱۹۹۲ یعنی ۱۰ سال بعد تبدیل به ۴۶۱۰ میلیارد دلار شده است. یعنی در یک دهه حجم تجارت جهانی بیش از دوبرابر شده است. رشد متوسط تجارت جهانی در دهه ۹۲-۸۲ سالانه ۶/۶ درصد است. در حالی که میزان رشد تولید ناخالص داخلی کشورها در کل جهان

در همین دهه ۲/۹ درصد بوده است. به عبارت دیگر حجم تجارت جهانی بیش از دوبرابر میزان رشد جهانی بوده است. آمار مربوط به سالهای ۹۴-۹۱ نشان می‌دهد در این سه سال رشد تجارت جهانی ۳ برابر رشد تولید ناخالص داخلی کشورها بوده است. این اعداد مطلب مهمی را بیان می‌کند و آن اینکه بحث مفصل توسعه صادرات یا جایگزینی واردات از ۱۹۶۰ به بعد جای خود را به سیاست دیگری داده است. هرچه زمان جلو می‌رود کمتر کشوری را می‌بینیم که به دنبال خودکفائی باشد یعنی خودش همه چیز را تولید کند. کشورها می‌روند بطرف تولید انبوه کالاهائی که در تولید آنها مزیت دارند و نگران بقیه کالاها نیستند، بجز کالاهای استراتژیک که آنها کشورهائی که بادنیای یک سری مسائل دارند، دنبال آن می‌روند. مثلاً ما اگر دارای ایده‌تولوژی خاصی نبودیم شاید ضرورتی نداشت دنبال خودکفائی گندم برویم. بهرحال این اقلام، اقلام استراتژیک محدودی هستند آنها برای کشورهائی شبیه ما. از این روترز توسعه صادرات به عنوان

استراتژی پذیرفته شده و قطعی است که گریزی در آن نیست. براین مبناست که به مقطع و مرحله‌ای می‌رسیم که اگر بپذیریم به حق هست، نتیجه می‌گیریم که ادامه حیات کشورمان به صادرات بسته است. قبول داریم که از بعد از انقلاب حرکت‌هایی آغاز شده. صادرات ما در سال ۶۸ یک میلیارد دلار بود. سال گذشته به ۴/۴ میلیارد دلار رسید. یعنی ۴/۵ برابر شده است. اما در نظر بگیرید آن یک میلیارد برای یک کشور ۶۰ میلیونی و همان رقم ۴/۴ میلیارد دلاری خودش چی هست؟ چون رشدش زیاد بوده ما دلمان را خوش می‌کنیم و می‌گوئیم به ارقام تعیین‌کننده و قابل قبولی رسیده‌ایم. مجموع صادرات غیرنفتی ما در سالهای ۷۲-۵۸ معادل ۱۷/۷ میلیارد دلار بوده و مجموع واردات ما در همین سالها ۲۴۵ میلیارد دلار است. یعنی در مقابل یک دلار صادرات غیرنفتی ۱۴ دلار واردات داشته‌ایم. این عدم نابرابری تراز بخوبی نشان می‌دهد که تا چه اندازه اقتصاد کشور ما وابسته به نفت بوده، حالا این وابستگی گذرش در یک چشم‌انداز ۱۵-۱۰ ساله چگونه خواهد بود؟ خویست این نکته را از زبان کارشناسان بشنویم؛ برمی‌آید ذخایری که وجود دارد، استحصال نفت ما در سال ۱۳۷۷ (یعنی سه سال دیگر) به نقطه اوج خود خواهد رسید. یعنی در آن سال روزانه ۴/۵ میلیون بشکه استحصال خواهیم داشت. از آن پس بتدریج مستحی استحصال نفت سیر نزولی طی خواهد کرد. مثلاً ۴/۵ میلیون بشکه سال ۷۷ در سال بعد می‌شود ۴/۳ میلیون بشکه. از طرف دیگر فرآورده‌های میان تقطیر که الان چیزی حدود ۱/۴ میلیون بشکه هست، اگر با همین آهنگ رشد کنونی پیش برود منحنی استحصال نفت را تقریباً در سال ۱۳۸۶ یا ۸۷ قطع خواهد کرد. (معنی این گفته اینست که همه نفت استحصالی به فرآورده‌های میان تقطیر تبدیل شده که مصرف داخلی دارد و دیگر

نفتی برای صادرات برجای نمی‌ماند) هشدار جدی از این بابت است: اقتصادی که تا این میزان تکیه بر دلارهای نفتی داشته ۱۳-۱۰ سال دیگر باید از چنین درآمدی دست بشوید. دو راه بیشتر موجود نیست یا باید برمی‌آید همان تر قديمی به تاریخ سپرده شده جایگزینی واردات بگوئیم ما به دنیا هیچ کاری نداریم و همه چیز را خودمان تولید می‌کنیم یا الزاماً باید بطرف توسعه صادرات قدم برداریم. زمان برای ما تعیین‌کننده است. اقتصادی که در سال ۱۵-۱۴ میلیارد دلار وابسته به دلارهای نفتی بوده، در آینده‌ای نه چندان دور که جمعیتی حدود ۱۲۰ میلیون نفر خواهد داشت، می‌خواهد مملکت را حتی بدون آن متوسط ۱۵ میلیارد دلار نفتی اداره کند. با این رشد محدودیت صادرات، آقای دکتر کلاتر گفتند مصالح دیگری ممکن است پیش بیاید که ما در مقطعی مجبور شویم توسعه و حمایت از صادرات را به آن ترتیب ادامه ندهیم من نگران چنین سیاستی هستم... ما قدرت انتخاب نخواهیم داشت، اگر از حالا برنامه‌ریزی بکنیم آن موقع که نفت تمام و دلارهای نفتی قطع شد سرمان بی‌کلاه نخواهد ماند والا نگرانی در این مورد بسیار جدی است.

آقای الویری آنگاه به بحث پیرامون مناطق آزاد و حراست شده پرداخت.

بازدید از نمایشگاه بین‌المللی تبریز

شرکت کنندگان در سمینار صادرات، عصر روز اول به بازدید از سومین نمایشگاه بین‌المللی تبریز، که همان روز افتتاح می‌شد، دعوت شدند. در مراسم افتتاحیه این نمایشگاه حضرت آیت‌الله مجتهد شبستری نماینده ولی فقیه و امام جمعه تبریز - آقای عبدالعلی زاده استاندار

آذربایجان شرقی - نماینده مرکز توسعه صادرات در تبریز و آقای آل اسحاق وزیر بازرگانی، که مستقیماً از فرودگاه به محوطه نمایشگاه آمده بود، سخنرانی کردند و سپس بازدید از غرفه‌ها شروع

مشکلاتی را که در سر راه صادرات وجود دارد آزادانه بیان داشتند و از طرف هیأت پائل یا مسئولان در حد امکان به آنها پاسخ داده شد. این جلسات بسیار پرشور و حاکی از علاقه شرکت‌کنندگان برای

بخیی آل اسحاق وزیر بازرگانی

رسیدن سمینار به نتیجه ملموس و دلخواه بود.

قرائت و

تصویب قطعنامه سمینار

بعد از ظهر روز دوم یعنی ۲۲ مردادماه، پس از ایراد چند سخنرانی توسط نمایندگان بخش خصوصی، قطعنامه سمینار بررسی مشکلات و پیشنهاد تدوین نظام صادراتی کشور توسط آقای دکتر محمد باقر صدری استاد دانشگاه و دبیر سمینار قرائت شد که به اتفاق آراء بتصویب رسید. متن قطعنامه به این شرح است:

بسم الله الرحمن الرحيم

امروز آبروی اسلام در گرو آن است که ایران اسلامی به کشوری آباد تبدیل شود (حضرت آیتا... خامنه‌ای)

شد. شعار عمومی نمایشگاه این بود: تبریز را شهر نمایشگاهی ایران می‌کنیم. تشکیل چنین نمایشگاه عظیم که ۱۴ کشور خارجی در آن شرکت کرده بودند و برای سومین سال متوالی برپا می‌گردید، نشان از عزم راسخ مردم آذربایجان برای حضور مؤثر در فعالیتهای سازندگی و توسعه اقتصادی کشور داشت.

میزگردها و پانلها

- در دومین روز سمینار ۷ میزگرد و پانل به این شرح تشکیل شد:
- ۱- فرش و کالاهای دستی
  - ۲- کشاورزی و صنایع دستی
  - ۳- صنایع سبک و سنگین - کالاهای کانی و فلزات
  - ۴- خدمات صادرات
  - ۵- امور زیربنایی صادرات
  - ۶- مقررات صادرات - اتاقها و اتحادیه‌ها
  - ۷- تحقیقات و تدوین نظام صادراتی
- در عین حال در همین روز گروهی از فعالان بخش خصوصی مسائل و

استاندارد برای کلیه کالاهای صادراتی.

۸ - الزام بانکها در اعطای تسهیلات مالی و اعتباری برای صادرات و تفویض اختیار با تشکیل شعبات ارزی استانی مخصوصاً بانک توسعه صادرات استانها و ایجاد امکانات ضروری برای تسویه تعهدات ارزی در کلیه بانکها.

۹ - حمایت از تشکیل شرکتهای بازاریاب و تربیت نیروی انسانی متخصص در امور بانکی بین‌المللی و بازاریابی جهت نفوذ در بازارهای جهانی.

۱۰ - اولویت تأمین بموقع مواد اولیه برای واحدهای تولیدی و صادراتی که دارای ارزش افزوده بالا هستند.

۱۱ - ایجاد فرهنگ صادراتی برای عموم مردم که صادرات را به عنوان ارزش تلقی نمایند. ایجاد این باور در مردم که توسعه و پیشرفت کشور به نوعی به صادرات وابسته است یکی از ضروریات مهم می‌باشد. رسانه‌های عمومی کشور بایستی در ایجاد فرهنگ عمومی صادرات نقش آفرین باشند و آن را به یکی از ضروریات اقتصاد عمومی مبدل نمایند.

۱۲ - اخذ یمیان بازگشت ارز کالای صادراتی بر مبنای قیمت‌های عادلانه و متناسب با نرخ ارز تعیین شده و تعیین زمان بازگشت حسب نوع کالای صادراتی.

۱۳ - حضور نمایندگان اتاق و اتحادیه‌های صادراتی با حق رای در کمیسیون نرخ‌گذاری کالاهای صادراتی.

۱۴ - ایجاد تقویم برای محصولات کشاورزی و ضوابط اجرایی برای آن در تمام سطوح مروجین و مدیران کشاورزی ضروری است. فقدان این تقویم موجب می‌شود که محصولی یکسال افزایش تولید و سال دیگر

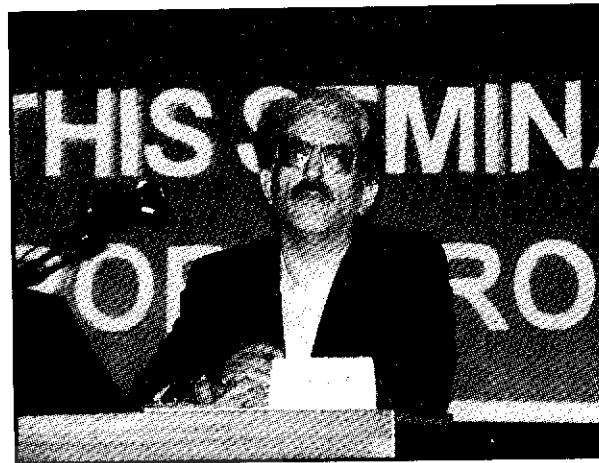
کشور و ترغیب به ایجاد تشکلهای اتحادیه‌های صادراتی و تنظیم سیستم هماهنگ صادراتی برای بهره‌مندی از تمامی توانهای صادراتی کشور یک ضرورت انکارناپذیر است. ۳ - لزوم اعمال سیاستهای بلندمدت مالی و اجرائی صادراتی و عدم تغییر و تبدیل متوالی، موردی و مقطعی این سیاستها بدلیل ضربات جبران ناپذیری که بر پیکر صادرات کشور وارد می‌کند. در این زمینه لازم است سیاستها و مقررات صادراتی حداقل برای دوره اجرائی برنامه دوم تثبیت و هرگونه تغییر یا فاصله زمانی سه ماه پس از اعلام، اجراء شود.

۴ - اعمال سیاستهای تشویقی برای تنوع کالاها و خدمات صادراتی بمنظور حمایت از صادرکنندگان و کاهش آسیب‌پذیری صادرات در مقابل نوسانات تقاضای بین‌المللی و کاهش قیمت کالاهای صادراتی خاص.

۵ - تشکیل بانک اطلاعاتی صادرات بمنظور گردآوری و ارائه اطلاعات لازم و بهنگام در زمینه صادرات به صادرکنندگان در اتاقهای بازرگانی و صنایع و معادن شهرستانها.

۶ - توسعه صادرات غیرتحتی. ضرورت توجه خاص به تبلیغات، بسته‌بندی و شرکت فعال در نمایشگاههای بین‌المللی را ایجاد کرده و ضروری است ضمن تشویق و هدایت سرمایه‌گذارها، تسهیلات لازم ارزی، حمل و نقل بیمه و گمرکی برای شرکت کنندگان در نمایشگاههای بین‌المللی برای عرضه کالاها و خدمات فراهم شود.

۷ - برنامه‌ریزی بمنظور بهبود کیفیت کالاهای صادراتی و اعمال دقیق و سریع کنترل‌های کیفی، به جهت امکان رقابت کالاهای صادراتی کشور در بازارهای جهانی و همگانی نمودن

ایراد شده در دو روز سمینار بشرح زیر اعلام می‌شود.

برگزار کنندگان سمینار امید واثق دارند که انشاء... بایگیری نتایج و دستاوردهای این سمینار قدمهایی مثبت در گسترش صادرات غیرتحتی کشور و رفع مشکلات موجود برداشته خواهد شد. لازم به توضیح است که مشروح مباحث و نتایج بررسیهای تخصصی در کمیته‌ها و میزگره‌های نه گانه و سخنرانیهای دو روزه سمینار بطور مفصل در آینده نزدیک به صورت کتابی تدوین و در اختیار علاقمندان قرار خواهد گرفت.

سمینار ضمن تاکید بر ضرورت گسترش صادرات غیرتحتی و رهائی از اقتصاد تک محصولی پیشنهادات خود را ذیلاً تقدیم می‌دارد:

۱ - اصلاح ساختار صنعتی و نظام صادراتی کشور مستلزم تلاش و هماهنگی تمامی ارگانهای ذیربط و طراحی و اجرای برنامه‌های بلندمدت و همسوئی و هماهنگی کلیه سیاستگذارهای کلان اقتصادی با یکدیگر می‌باشد.

۲ - ضرورت تدوین نظام صادراتی

نتایج و پیشنهادات

سمینار

بررسی مشکلات و

پیشنهاد تدوین

نظام صادراتی کشور

با تأییدات خداوند متعال سمینار بررسی مشکلات و پیشنهاد تدوین نظام صادراتی کشور با همکاری استانداردی آذربایجان شرقی و اتاق بازرگانی تبریز طی روزهای ۲۱ و ۲۲ مردادماه ۷۴ در محل اتاق بازرگانی و صنایع و معادن تبریز با حضور علماء و کارشناسان علمی و تجربی و دست‌اندرکاران نظام صادراتی کشور تشکیل و اینک نتایج سخنرانیهها و جلسات تخصصی که در قالب:

- کمیته فرش و صنایع دستی
- کشاورزی و موادغذایی
- صنایع
- موادکافی و صنایع فلزی
- سیاستگذاری بانکی و ارزی و پولی و بیمه

کاهش تولید داشته باشد و این امر خود مانع برنامه ریزی صادرات محصولات کشاورزی می گردد.

۱۵- ایجاد کارنامه ارزی برای صادرکنندگان که بتوانند تا حداکثر به میزان صادرات خود در طول یکسال اقدام به واردات مواد اولیه مورد نیاز خود نمایند. مجوز مربوطه در این مورد باید از طریق استانها صادر شود.

۱۶- برای صادرکنندگان محصولات صنعتی بمیزان ۱۰ درصد صادرات خود در یکسال تسهیلاتی قائل گردند تا بتوانند بدون ثبت سفارش کالا، قطعات و یا مواد اولیه مورد نیاز خود را وارد نمایند.

۱۷- بمنظور ایجاد انگیزه در مدیریت های استانی و حضور فعال استانها در صادرات غیرنفتی، پیشنهاد می شود علاوه بر تقسیم سقف کلی صادرات غیرنفتی پیش بین شده در برنامه پنج ساله بین استانها، ۲۵ درصد از ارز حاصل از صادرات غیرنفتی استانها در قالب شعبه صندوق تضمین صادرات استان، صرف حمایت از صادرکنندگان غیرنفتی و فراهم آوردن شرایط لازم برای سرمایه گذاریهای مورد نیاز جهت توسعه صادرات غیرنفتی گردد.

۱۸- در تعرفه های حمل و نقل زمینی، هوایی و دریایی تخفیفهای لازم برای صادرکنندگان داده شود، این تخفیف در مورد محصولات کشاورزی و فاسدشدنی به حداکثر ممکن باید برسد. چون در بسیاری از کشورها برای صدور میوه، گل و گیاه و کالاهای فاسد شدنی تا ۹۰ درصد تعرفه، حمل و نقل تخفیف داده می شود.

امید است تلاش دست اندرکاران این سمینار راهگشای مشکلات صادراتی کشور بوده و در تسریع آن و رفع موانع مؤثر واقع گردد. در انتها یادآوری می گردد که دبیرخانه سمینار کماکان از

نظرات سازنده و مکتوب کلیه عزیزان جهت استفاده در مجموعه ای که در دست انتشار دارد استقبال می کند.

در پایان برای کلیه مسئولان دلسوز نظام جمهوری اسلامی و شما میهمانان گرامی از خداوند منان سلامتی و طول عمر با عزت و برکت آرزو می کنیم و امیدواریم که در آینده نه چندان دور شاهد شکوفایی اقتصاد و بالاخص توسعه صادرات غیرنفتی کشور باشیم. انشاءا...

سخنان اختتامیه استاندار

آذربایجان شرقی

پس از قرائت و تصویب قطعنامه سمینار از آقای مهندس عبدالعلی زاده استاندار آذربایجان شرقی درخواست شد به عنوان حسن ختام سخنانی ایراد نمایند. ایشان در پشت تریبون قرار گرفت و پس از سپاس به درگاه خداوند منان گفت: یکی از ویژگیهای مهم این سمینار این بود که یکطرفه نبود. همه دلسوزانه به این امر اهتمام دارند که صادرات کشور قوی تر و پررونق تر انجام گیرد. ویژگی دیگر سمینار این بود که می شود پای حرف مردم هم نشست. نکته دیگر اینست که اتاق بازرگانی هم قبول مسئولیت کرده و حداقل در یکی دو بند مستقیماً خواسته شده اتاق بازرگانی، مرکز اطلاعات تشکیل دهد و اطلاعات را پردازش کند و در اختیار صادرکنندگان قرار بدهد. یا وظائف و مسئولیتهای دیگری بطور مستقیم از اتاق خواسته شده که این نکته خوبی است برای سمینارهای دیگر. در این سمینار نیامدند بنشینند و تمام تقصیرها را به گردن طرف دیگر بیاندازند و بگویند ما می خواهیم که چنین نکنند. در اینجا گفته شد که ما می خواهیم چنین نکنیم.

سمینار دست آوردهای خوبی داشت. چون عدهای کارشناس گرد هم جمع شدند و بحثهای دلسوزانه ای برای متافع ملی

کشور انجام دادند. جدا از منافع شخصی، منافع ملی و نظام مطرح است. در این قطعنامه چند سیاست جدید گفته شده است. همین بحث تدوین نظام صادراتی سیاست جدیدی است که تاکنون مطرح نشده بود و این می تواند دست آورد اصلی سمینار باشد. باید سمینارهای بعدی هم باشد. باید اینقدر این سیاستها را بگوئیم تا جا بیفتند. بعضی از سیاستها تنها احتیاج به قانون دارد، پاره ای از مواد قطعنامه به اصلاح سیاستهای فعلی اشاره کرده که می تواند مؤثر و مفید باشد. مثلاً تصمیمات صادراتی حداقل ۳ ماه بعد از تصمیم گیری اعمال شود نه همان روز تصمیم گیری. اینهم جزء سیاستها و رفتارهای فعلی است. یک سری پیشنهاد هم برای اصلاح مکانیزمهای اجرائی موجود در قطعنامه بیان شده و یک سری مکانیزمهای اجرائی جدید پیشنهاد داده شده است. وجود شعبات صندوق تضمین صادرات در استانها، دادن بخشی از ارز حاصله از صادرات غیرنفتی به خود استان - که این بحثی خام است و احتیاج به کار

مکانیزمهای فعلی تخصیص ارز که ارز صادرات غیرنفتی را هم داخل آن مجموعه برده اند سازگار است یا نه. استاندار سپس گفت: در قطعنامه به پاره ای از مشکلات جوابهای بلند مدت دادید. اما جوابهای کوتاه و آنی نیاز به کار کارشناسی و بحث دارد که در ظرفیت چنین جمعی نیست. یک کمیته کاری می توان تشکیل داد تا پیشنهادات اجرائی را به نقد بگذارد.

استاندار در پایان از همه شرکت کنندگان در سمینار تشکر و برای آنها آرزوی موفقیت کرد.

اهدای لوح تقدیر

در خاتمه استاندار ضمن تقدیر از همه دست اندرکاران برگزاری سمینار درخواست کرد آقای مهندس خاموشی رئیس اتاق ایران لوح تقدیری را که برای آقای دکتر محمدباقر صدری دبیر سمینار تهیه شده است به ایشان اهدا کنند.

سخنان انتهایی

رئیس اتاق ایران

آقای دکتر کلانتری وزیر کشاورزی لوح تقدیر اهدائی استاندار آذربایجان شرقی را به یکی از صادرکنندگان

عمده تبریز تقدیم می کند.

از اعضای هیأت نمایندگان آن اتاق و تعدادی از نمایندگان اتاقهای شهرستانها و با شرکت آقایان مهندس بصیری معاون اتاق ایران - دکتر چینی مشاور عالی و سردبیر نامه اتاق بازرگانی - علی محمدی مدیر انتشارات اتاق ایران و حسین رضوی سرپرست امور شعب اتاق برگزار شد. در این جلسه در مورد خط مشی سمینار و نیز چگونگی انعکاس مذاکرات و نتایج سمینار در رسانه‌های گروهی و نامه اتاق بازرگانی بحث و گفتگو بعمل آمد. همچنین در دومین روز برگزاری سمینار، از ساعت ۷:۳۰ با مداد جلسه‌ای با حضور روسا و نمایندگان اتاقهای بازرگانی، که در سمینار حضور یافته بودند، تشکیل شد. در

برای خانه سازی و ساختمانهای معمولی). جناب آقای استاندار و اعضای اتاقهای بازرگانی محترم: همانطور که ما در تهران اینها را به عنوان عضو پذیرفتیم شما هم در استان خودتان اینها را به عنوان عضو بپذیرید.

مطلب بعد استفاده کردن از اتاقهای مشترک است. تا حالا اتاقهای مشترک جنبه صوری داشت، اکنون ما داریم براین مبنا حرکت می‌کنیم که اتاقهای مشترک را هم به عنوان ابزار حقیقی مورد استفاده قرار دهیم. شما هم با آنها کمیته مشترک تشکیل دهید. ماهمه نوع سرویس به کمیته‌های مشترک در اتاقهای استانها و شهرستانها خواهیم داد.

مستولان این شرکتها در کنار مستولان دولتی به اینها آزادی خواهد داد تا در مذاکرات بنحو مؤثرتری حضور فعال داشته باشند. اینها هستند که با پوشش دادن بیش از ۱۵۰ تا ۲۰۰ شرکت تولیدی و دارا بودن اقسام کالاهای تولیدی می‌توانند مذاکرات را به نتیجه برسانند. به این ترتیب پروتکل‌هایی که امضاء می‌شود از حالت صوری خارج شده واقعیت عینی می‌یابد. ما با تشکیل این شرکتها داریم این توان را بالا می‌بریم که کشورهای جدید برای ما هستند، به آنها خدمت بدهیم. در زمینه خدمات که در اینجا صحبت شد، یک کنسرسیوم خدمات مشاوره‌ای و مهندسی

ایران پس از اهداء لوح تقدیر تقدیمی استاندار به آقای دکتر صدری، که با شور و کف زدن حاضران روبرو شد، اظهار داشت: به سهم خود و از طرف همه همکارانی که از اتاقهای سراسر کشور در اینجا شرکت دارند از جناب آقای عبدالعلی زاده، همچنین جناب آقای صادقیان و کلیه اعضای اتاق تبریز و کلیه دست اندرکارانی که در تشکیل و برگزاری این سمینار زحمات کشیده‌اند تشکر می‌کنم و به عنوان یک سوغات از این سمینار مطلبی را گرفته‌ام که انشاءالله در اتاق ایران پرورش می‌دهیم و از سال آینده متقبلس خواهیم بود. به عنوان هفته صادرات در کشور تریبی می‌دهیم که از بهترین صادرکنندگان رشته‌های مختلف در صادرات غیرنفتی تقدیر و تشکر شود و جایزه‌ای از طرف اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران اهداء شود لازم به یادآوری است که در جریان سمینار تبریز از سوی استاندار به ۷ نفر از کسانی که در رشته‌های مختلف بالاترین صادرات را ظرف سال گذشته داشتند لوح تقدیر اعطا شد.

آقای مهندس خاموشی در قسمت دیگری از سخنان خود به تشکیل شرکتیهای صادراتی و خدماتی از سوی اتاق ایران اشاره کرد و گفت تشکیل این شرکتها شروع شده و ادامه خواهد یافت. ایشان از بازرگانان و صاحبان صنایع خواست به کمک این شرکتها بشتابند، بازاریابی را مهار کنند، در مذاکرات بین کشورهای از طریق این شرکتها مشارکت کنند و اطلاعات را به کلیه اعضای خود برسانند. سپس اضافه کردند: ما از اتاقهای شهرستانها خواستیم به عنوان شرکتیهای خواهر یا برادر مشابه این شرکتها را در استان و شهرستان خود تشکیل دهند و متصل به شرکتیهای اصلی شوند. ما به راحتی دیدیم که اراده سیاستگذاران کشور براین قرار گرفته که موقعی که کمیته‌های مشترک با کشورهای مختلف مذاکره می‌کنند، حضور

این جلسه آقای علاءالدین میرمحمد صادقی نایب رئیس اتاق ایران و آقای دکتر شمس اردکانی دبیر کل این اتاق از شرکت کنندگان در جلسه خصوصی مذکور خواستند با توجه به تحولات اقتصادی کشور فرصتی که برای فعالیت بخش خصوصی بوجود آمده فائثر عمل کنند و خبرها و مطالب قابل انعکاس حوزه فعالیت خود را برای انعکاس در نامه اتاق بازرگانی بفرستند تنها به ارسال صور تجلسات اکتفا نکنند.

به این ترتیب سمینار صادرات در تبریز در محیطی سرشار از صمیمیت و امید به آینده به کار خود پایان داد.

در حاشیه سمینار

در پایان لازم است ذکر شود که در کنار جلسات رسمی سمینار صادرات تبریز دو جلسه دیگر نیز برگزار شد. نخست جلسه‌ای بود که از ساعت ۱۰ تا ۱۱:۳۰ بعدازظهر روز قبل از برگزاری سمینار با حضور آقای حاج رحیم صادقیان و جمعی

ایجاد کرده‌ایم و به عنوان خیرخوش، تا آنجا که اطلاع دارم، در پذیرهنویسی حدود ۳۵۰ شرکت عضو شدند و این چیزی است که اگر راه بیفتد ما یک منبع ۲ تا ۳ میلیارد دلاری ظرف ۳ تا ۴ سال آینده بر حجم صادرات خودمان خواهیم افزود. با یک نشست که در اتاق بازرگانی کویت داشتیم، اولین قرارداد بین بعضی از این شرکتیهای خدماتی با کویت، با سقف ۱,۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰ دلار به امضاء رسید که قابل افزایش تا ۳ میلیارد دلار است (تنها